

به نام خدا

بررسی معاملات محصولات کشاورزی در بورس کالا و اجرای ماده ۳۳ قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی

شرکت بورس کالای ایران

دلایل شکل‌گیری بورس‌های کالایی

- تشکیل اولین بورس کالایی: بورس شیکاگوی آمریکا (مرکز مبادلات تجاری کشاورزان) ۱۸۴۸ میلادی

دلایل شکل‌گیری بورس‌های کالایی:

- عدم وجود نظم در بازار و ضرورت شکل‌گیری مکانی برای خرید و فروش در یک چارچوب نظام‌مند، منصفانه، شفاف و رقابتی
- مازاد عرضه محصولات کشاورزی در تابستان
- کمبود عرضه در سایر فصول
- نوسان شدید قیمت

اساس منشأ شکل‌گیری بورس‌های کالایی در جهان، برهم خوردن نظم بازار محصولات کشاورزی بوده است.

مزایای بورس‌های کالایی

۱ ایجاد بسترهای لازم برای توسعه بازاری عادلانه (با حذف واسطه‌های غیر ضرور)، کشف نرخ شفاف و رقابتی براساس سازوکار عرضه و تقاضا

۲ سامان‌دهی بازار کالاها از طریق مکانیزم اجرایی ناظر بر تعهدات و تضمین منافع طرفین معامله

۳ برقراری امکان مدیریت ریسک و تامین مالی از طریق قراردادهای مشتقه کالایی و ابزارهای نوین مالی

۴ تامین سرمایه در گردش و تضمین از طریق توسعه سرمایه گذاری و فراهم آوردن تسهیلات مالی برای خرید و فروش

بورس کالایی بازاری قانونمند، سازمان یافته و شفاف جهت تسهیل داد و ستد کالاها

روند قانون گذاری و بستر قانونی فعالیت بورس کالای ایران

با توجه به تجربه جهانی و مزایای بورس های کالایی، بستر شکل گیری بورس کالا در ایران در سال ۱۳۷۹ فراهم شد.

فروردین ۱۳۷۹

شهریور ۱۳۸۲

شهریور ۱۳۸۳

شهریور ۱۳۸۳

آذر ۱۳۸۴

مهر ۱۳۸۶

بر اساس ماده ۹۵ قانون
برنامه سوم شورای بورس
مجاز به ایجاد بورس کالا در
ایران گردید.

شروع فعالیت
سازمان کارگزاران
بورس فلزات
به عنوان اولین بورس کالای
کشور

تکلیف شورای عالی بورس
در خصوص ایجاد و
گسترش بازارهای
تخصصی (بورس کالا)
در قانون برنامه چهارم

شروع فعالیت
سازمان کارگزاران
بورس کالای
کشاورزی

تصویب قانون بازار اوراق
بهادار جمهوری اسلامی
ایران توسط مجلس
شورای اسلامی

شروع فعالیت
بورس کالای ایران
با تجمیع بورس های
کالایی

در حال حاضر بیش از ۱۶۰ قلم انواع کالاها در سه گروه محصولات فلزی و معدنی، کشاورزی،
پتروشیمی و فرآورده های نفتی در بورس کالای ایران قابل معامله می باشند.

روند قانون گذاری و بستر قانونی فعالیت بورس کالای ایران

قانون برنامه پنجم توسعه

بند و ماده ۹۹: عرضه کالاهای پذیرش شده در بورس کالای ایران و داد و ستد، تسویه و تحویل نهایی آنها در قالب قوانین و مقررات حاکم بر این بورس.

قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید

ماده ۶: تخفیفهای مالیاتی در نظر گرفته شده جهت انجام معاملات در بورس کالای ایران

ماده ۱۷: عدم نیاز به تشریفات مزایده و مناقصه توسط وزارتخانهها، سازمانها، نهادها و دستگاههای دولتی و عمومی و دستگاههای اجرایی در صورت معامله در بورس کالای ایران.

ماده ۱۸: خروج کالاهای پذیرفته شده در بورس از نظام قیمت گذاری دولتی.

بستر قانونی فعالیت بورس کالای ایران

قانون افزایش بهره وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی

ماده ۶: خرید و فروش نهاده ها و محصولات تولیدی از طریق بورس کالای ایران.

ماده ۳۳: جایگزینی مکانیسم قیمت تضمینی از طریق بورس کالای ایران به جای خرید تضمینی.

قانون نظام جامع دامپروری

ماده ۱۹: فراهم نمودن زمینه های گسترش بورس کالاهای کشاورزی به محصولات دامی توسط دولت.

چرخه شفاف معاملات در بورس کالا

عرضه
کننده

کارگزار

اتاق پایایی

تودیع ضمانت نامه بانکی صرفاً
برای عرضه‌های سلف به منظور
جلوگیری از نکول

عرضه کالا در قبال "تگهداری وجه" در
سایر انواع عرضه‌ها (نقدی)

انتشار اطلاعیه عرضه از
طریق سایت بورس کالای
ایران برای اطلاع عموم

عرضه در
تالار معاملات

تالار و انجام
معامله از طریق
حراج حضوری

ارایه سفارشات
خریداران در
تالار معاملات

واریز بخشی از
ارزش معامله به
عنوان پیش
پرداخت

پذیرش خریدار در
بورس کالا

تسویه مابقی وجوه
توسط خریدار

واریز وجه توسط اتاق به حساب
فروشنده و همزمان صدور حواله
توسط خریدار

ارایه حواله توسط
اتاق به خریدار

مراجعه خریدار به انبار
فروشنده و تحویل کالا در
سررسید

در هر مرحله‌ای خریدار و
فروشنده به تعهدات خود
عمل نمایند، حسب
مقررات بورس
در کوتاه‌ترین زمان نسبت
به اخذ خسارت و پرداخت
آن به طرف مقابل اقدام
می‌نماید.

مجموعات کشاورزی پذیرش شده در بورس کالای ایران (۱)

زیر گروه اصلی	ردیف	زیر گروه فرعی
کنجاله و تفاله و کنسانتره ها	۱	پلیت پنبه دانه
	۲	پلیت سویا
	۳	پلیت کلزا
	۴	پلیت آفتابگردان
	۵	پلیت گلرنگ
	۶	پلیت کنجد
	۷	پرک پنبه دانه
	۸	پرک سویا
	۹	پرک کلزا
	۱۰	پرک آفتابگردان
	۱۱	پرک گلرنگ
	۱۲	پرک کنجد
	۱۳	تفاله چغندر قند
	۱۴	کنسانتره خوراک دام
ذرت	۱	شکسته
	۲	دانه ای
	۳	دانه ای دامی
شکر	۱	تصفیه شده
	۲	سفید
	۳	خام
پسته	۱	فندق ناخندان
	۲	کله قوچی ناخندان
	۳	فندق طبیعی خندان
	۴	کله قوچی خندان

محصولات کشاورزی پذیرش شده در بورس کالای ایران (۲)

زیر گروه اصلی	ردیف	زیر گروه فرعی
زیره	۱	زیره سبز
زعفران	۱	رشته (پوشال)
	۲	رشته سربریده (سر گل)
عدس	۱	ریز
	۲	متوسط
	۳	درشت
نخود	۱	ریز
	۲	متوسط
	۳	درشت
جو	۱	صنعتی
	۲	دامی
	۳	بدون پوشینه
برنج	۱	طارم
	۲	هاشمی
	۳	خزر
	۴	فجر
	۵	ندا
	۶	وارداتی
	۷	علی کاظمی
خرما	۱	مضافتی
	۲	کبکاب
	۳	استمران
	۴	شاهانی

پیشینه ماده ۳۳ قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی

- تصویب قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی در تاریخ ۱۳۸۹/۰۵/۰۶؛
- تصویب و ابلاغ آیین‌نامه اجرایی قانون مذکور در تاریخ ۱۳۹۱/۰۸/۲۴؛
- تدوین دستورالعمل اجرایی آیین‌نامه ماده ۳۳ با مشارکت بورس کالا و مدیران و کارشناسان وزارت جهاد کشاورزی، مدیران اتحادیه‌ها، تشکلهای کشاورزی، مدیران و کارشناسان موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی طی بیش از ۲۰ جلسه؛
- ابلاغ دستورالعمل مصوب توسط وزیر محترم جهاد کشاورزی در تاریخ ۱۳۹۲/۰۹/۰۵؛

ظرفیت‌های ماده ۳۳ قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی

- تحمیل حداقل بار مالی به دولت در فرآیند اجرای سیاست حمایتی؛
- کمک به ارتقاء کیفی محصولات و تولیدات کشاورزی از طریق معاملات بورس کالا؛
- ایجاد امکان تامین مالی کشاورزان از طریق تعامل با بانک‌ها از طریق سیستم قبض انبار؛
- مرتبط ساختن بازارهای منطقه‌ای با بازارهای ملی و حتی خارج از کشور؛
- ایجاد شبکه گسترده بازاریابی برای محصولات کشاورزی؛

اقدامات مشترک انجام شده در راستای اجرای قانون مذکور

- تشکیل کارگروه اجرایی در وزارت جهاد کشاورزی با عضویت بورس کالا با ابلاغیه وزیر محترم؛
- انتخاب استانها و محصولات برای اجرای قانون مذکور در سال ۱۳۹۳ و ابلاغ آن در تاریخ ۱۳۹۲/۱۰/۱۴.
- پیگیری تصویب بودجه جهت اجرای این قانون از طریق مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی و نمایندگان مجلس.
- برگزاری جلسات توجیهی برای مسئولان و کارشناسان سازمان‌های جهاد کشاورزی و برخی فعالان و ذی‌نفعان حوزه کشاورزی در استان‌های تهران، گلستان، مازندران، اصفهان، خوزستان، همدان و فارس

ادامه... اقدامات انجام شده در راستای اجرای قانون مذکور

- معرفی انبارها جهت اجرای سیاست قیمت تضمینی موضوع ماده ۳۳ محصول توسط وزارت جهاد کشاورزی به بورس کالای ایران :
- تعداد ۴۶ انبار جهت محصول سویا در استان مازندران؛
- تعداد ۸ انبار برای ذرت و ۷ انبار برای نخود در استان کرمانشاه؛
- تعداد ۲ انبار برای محصول جو در استان تهران ؛
- تعداد ۳۲ انبار جهت محصول سیب زمینی در استان همدان؛
- تعداد ۳۰ انبار جهت محصول ذرت در استان فارس.

ادامه... اقدامات انجام شده در بورس کالا در راستای اجرای قانون مذکور

- تشکیل کارگروه اجرایی ماده ۳۳ قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی؛
- تهیه و راه اندازی سامانه الکترونیکی صدور قبض انبار؛
- برگزاری دوره‌های آموزشی متعدد (با هماهنگی وزارت جهاد کشاورزی)؛
- تدوین دستورالعمل‌ها و ضوابط انبارهای محصولات کشاورزی؛
- بازبینی و اصلاح دستورالعمل‌هایی که با رویه‌های پیش‌بینی شده همخوانی ندارند؛

سناریوی کلی صدور گواهی سپرده کالایی و معاملات آن (۱)

ارایه درخواست صدور قبض انبار و گواهی سپرده کالایی از سوی مالک کالا به انبار

ارزیابی کمی و کیفی کالا توسط انبار

ورود کالا به انبار

صدور قبض انبار و اخذ تایید مالک کالا و صدور گواهی سپرده کالایی به صورت الکترونیکی از طریق سامانه الکترونیکی صدور

ارایه گواهی سپرده کالایی به بورس (از طریق کارگزار) توسط صاحب کالا به عنوان :

۱- ضمانت عرضه کالا در بورس کالا ۲- توثیق نزد بانک ها برای اخذ تسهیلات ۳- به جای تحویل کالا در قراردادهای آتی

سناریوی کلی صدور گواهی سپرده کالایی و معاملات آن (۲)

انجام معاملات گواهی سپرده کالایی در بورس کالا به صورت حراج پیوسته

پرداخت هزینه های انبارداری از زمان ورود کالا به انبار تا زمان انجام معامله در بورس توسط مالک کالا

تغییر مالکیت گواهی سپرده کالایی برای خریدار(ان) و تسویه در مدت T+2

مراجعه خریدار(ان) به انبار و ارایه گواهی سپرده کالایی و درخواست ترخیص کالا

پرداخت هزینه های انبارداری از زمان انجام معامله در بورس تا زمان ارایه درخواست ترخیص

دریافت کالا از انبار

اقدامات اجرایی در حوزه راه اندازی تالارهای نمایندگی کارگزاران بورس کالا و حوزه بازار فرعی

- تالارهای نمایندگی کارگزاران بورس کالا:

- ✓ تاسیس تالار نمایندگی کارگزاران در منطقه آزاد تجاری انزلی؛

- بازار فرعی بورس کالا:

- ✓ اخذ مجوز کلی برای پذیرش کالاها در بازار فرعی بورس کالا؛

- ✓ تعامل با معاونت امور تولیدات باغی وزارت جهاد کشاورزی در خصوص پذیرش محصولات باغی در بازار فرعی؛

اقدامات اجرایی در حوزه قراردادهای مشتقه کالایی

- راه اندازی قرارداد آتی کنجاله سویا :

✓ برگزاری جلسه با فعالان و واسطه های بازار توحید در خصوص راه اندازی قرارداد آتی کنجاله سویا؛

✓ برگزاری جلسه با اتحادیه ها، تعاونی ها و تشکل های عمده مصرف کننده کنجاله سویا؛

✓ برگزاری جلسه با کارگزاران بورس کالا ؛

- تدوین مشخصات قرارداد آتی زعفران:

✓ تعامل با دفتر گیاهان دارویی و زینتی در وزارت جهاد کشاورزی در جهت شناسایی بازار زعفران؛

✓ برگزاری جلسه با اتحادیه صادرکنندگان زعفران و سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی (در دستور

کار).

- امکان سنجی راه اندازی قرارداد آتی ذرت و قراردادهای اختیار معامله .

موانع توسعه معاملات محصولات کشاورزی

• عدم وجود الگوی قیمت‌گذاری مناسب برای محصولات کشاورزی در کشور

۱

• تعدد واریته‌ها و درجه‌بندی محصولات در مناطق مختلف

۲

• عدم تناسب قوانین بورسی با عرف بازار سنتی و در نتیجه عدم تطابق این دو

۳

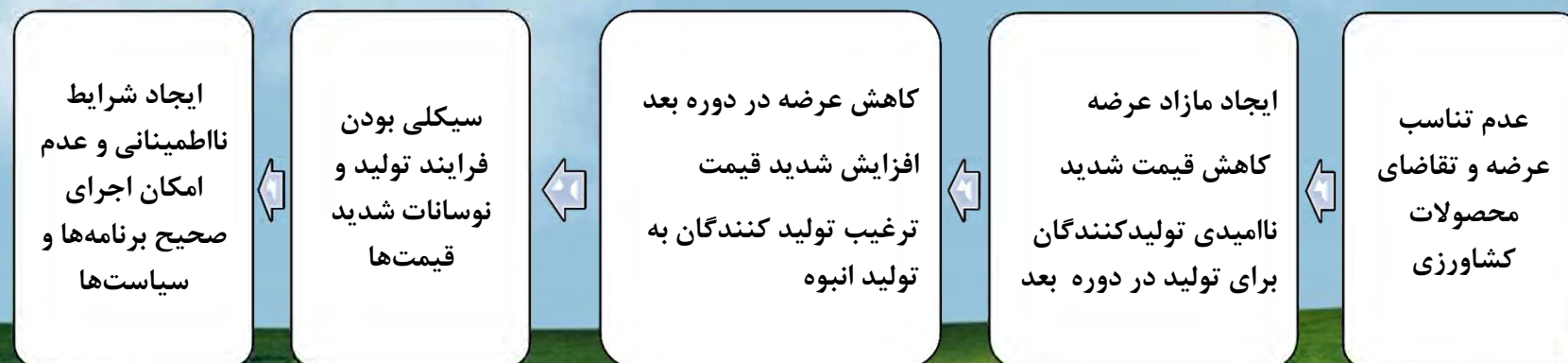
• برهم خوردن نظم بازار داخل با واردات نابهنگام محصولات

۴

هزینه فرصت از دست رفته بخش کشاورزی به واسطه عدم حضور در بورس کالا

تبعات عدم استفاده از قراردادهای آتی

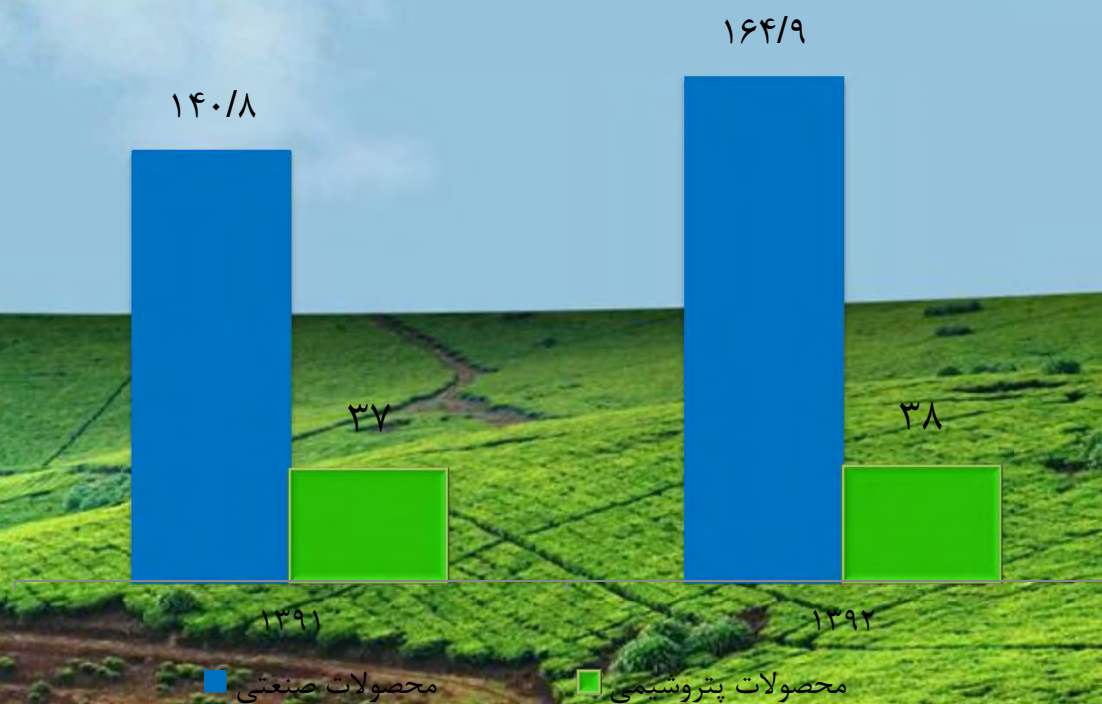
در کشورهای توسعه یافته و نوظهور معاملات آتی با ترسیم دورنمایی از عرضه و تقاضا قدرت پیش بینی را برای تولید کنندگان فراهم می آورد.

هزینه فرصت از دست رفته بخش کشاورزی به واسطه عدم حضور در بورس کالا

عدم استفاده از فرصت‌های تامین مالی کم هزینه در بورس کالا (قرارداد سلف)

ارزش معاملات سلف (هزار میلیارد ریال)

هزینه فرصت از دست رفته بخش کشاورزی به واسطه عدم حضور در بورس کالا

عدم شفافیت در واردات و عدم شفافیت در قیمت گذاری کالاهای وارداتی در گمرکات

واردات نهاده‌های دامی با ارز مبادلاتی و عرضه آن با احتساب نرخ ارز در بازار آزاد

ایجاد رانتهای کلان برای واردکنندگان و ترغیب آنها به واردات

متضرر شدن تولیدکنندگان داخلی

با سپاس از حسن توجه شما

قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی

ماده ۳۳: از تاریخ تصویب این قانون، علاوه بر اجرای قانون خرید تضمینی محصولات کشاورزی، در قالب بودجه‌های سنواتی و اعتبار مصوب، سیاست قیمت تضمینی نیز برقرار می‌شود.

تولیدکنندگان محصولات کشاورزی می‌توانند محصولات خود را در بازار **بورس تخصصی کالای کشاورزی** عرضه نمایند. در صورت کاهش قیمت بورس نسبت به قیمت تضمینی اعلام‌شده از سوی دولت، مابه‌التفاوت آن توسط دولت به تولیدکنندگان پرداخت می‌گردد.

وزارت جهاد کشاورزی مکلف است هر ساله متناسب با شرایط تولید و بازار، محصولات تحت سیاست خرید و قیمت تضمینی را انتخاب و اعلام نماید.

آیین‌نامه اجرائی این ماده حداکثر شش ماه پس از تصویب این قانون به پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

آیین‌نامه اجرایی ماده ۳۳ قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی

ماده ۱ - تعاریف

ماده ۲- وزارت جهاد کشاورزی مکلف است حداکثر تا پانزدهم شهریور ماه هر سال متناسب با شرایط تولید، نوع محصول و وضعیت بازار، قیمت تضمینی سال آینده محصولات کشاورزی و دامی که **قابل معامله در بورس کالا** می باشد را برای تصویب به هیئت وزیران پیشنهاد نماید.

تبصره ۱- وزارت جهاد کشاورزی مکلف است **با همکاری بورس کالا تا پایان اردیبهشت ماه هر سال** نسبت به تهیه فهرست محصولات کشاورزی قابل معامله در بورس کالا اقدام نماید.

تبصره ۲- مرجع تعیین کیفیت و درجه بندی محصولات موضوع این آیین نامه، بورس کالا با همکاری وزارت جهاد کشاورزی می باشد.

تبصره ۳- اعمال سیاست خرید تضمینی برای آن دسته از کالاهای کشاورزی که مشمول فهرست کالاهای قیمت تضمینی می شوند، ممنوع است.

تبصره ۴- آن دسته از کالاهای مشمول خرید قیمت تضمینی که توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت مشمول خرید تضمینی می شود، از شمول این تصویب نامه خارج است.

ماده ۳- معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور مکلف است بنا به پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی، میزان مابه التفاوت قیمت تضمینی با **قیمت تابلوی بورس** به تفکیک محصولات منتخب را در بودجه سنواتی پیش‌بینی نماید.

ماده ۴- عرضه محصولات کشاورزی در بورس کالا منوط به ارایه تأییدیه سازمان جهاد کشاورزی استان برای تولیدکنندگان حقیقی کشاورزی و مصوبه مجمع عمومی مربوط به تفکیک نوع محصول و نیز مجوز وزارت جهاد کشاورزی (سازمان جهاد کشاورزی استان) برای تشکلهای بخش کشاورزی است.

ماده ۵- وزارت جهاد کشاورزی موظف است **پس از دریافت فهرست قطعی معاملات از بورس کالا ظرف دو هفته** نسبت به پرداخت مابه التفاوت قیمت تابلوی بورس و قیمت تضمینی اعلام شده از سوی هیئت وزیران اقدام نماید.

